

Η Ευρώπη έχει δεσμευτεί να προχωρήσει στις δράσεις για την αναστροφή της κλιματικής αλλαγής όντας η 1η κλιματικά ουδέτερη, μηδενικών εκπομπών, ήπειρος του κόσμου, μέχρι το 2050.

Στη χώρα μας καλούμαστε να τηρήσουμε τις διεθνείς και ευρωπαϊκές μας δεσμεύσεις. Σχεδιάζουμε λοιπόν τη μεταλιγνιτική Ελλάδα.

Ο σχεδιασμός αυτός βασίζεται σε ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρόγραμμα δίκαιης ενεργειακής μετάβασης για τους ενεργειακούς Δήμους που για δεκαετίες βασίστηκαν στον λιγνίτη και στήριξαν την οικονομία και την ενεργειακή αυτονομία μίας ολόκληρης χώρας.

Η ενεργειακή αυτή μετάβαση της Ελλάδας θα επιφέρει εξαιρετικά σημαντικές αλλαγές στην κοινωνική και οικονομική ζωή των περιοχών που για δεκαετίες βασίστηκαν στον λιγνίτη. Η οικονομία της Δυτικής Μακεδονίας και της Αρκαδίας από το 1960 και μετά συνδέθηκε με τη ΔΕΗ και τον λιγνίτη. Τώρα όμως ο λιγνίτης αποσύρεται από το προσκήνιο και οι περιοχές αυτές θα πρέπει να παραμείνουν κοινωνικά δυναμικές, οικονομικά ενεργές και πληθυσμιακά ανθηρές. Η τεχνογνωσία η οποία αποκτήθηκε όλες αυτές τις δεκαετίες θα πρέπει να παραμείνει στην περιοχή και να χρησιμοποιηθεί προς όφελος του συνόλου.

Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της Κυβέρνησης, μέχρι το 2028 οι περιοχές αυτές θα πρέπει να έχουν απεξαρτηθεί πλήρως από τη λιγνιτική δραστηριότητα.

Αυτό σημαίνει προσεκτικό σχεδιασμό σε επίπεδο Κυβέρνησης και Περιφέρειας, ενεργό συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών μέσω των Δήμων, συστηματική και συνεχή συνεργασία με τα όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ειδικότερα με τη Γενική Διεύθυνση για την Περιφερειακή και την Αστική Πολιτική καθώς και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών.

Έχοντας ήδη περάσει σχεδόν στο δεύτερο μισό του 2021 διαφαίνεται ότι ο σχεδιασμός δεν προχωρά και οι λιγνιτοφόρες περιοχές θα είναι οι παράπλευρες απώλειες ενός σχεδίου μετάβασης που δεν θα είναι οπωσδήποτε δίκαιη.

Ο χρόνος που δόθηκε από την Κυβέρνηση για μετάβαση στην επόμενη φάση είναι εξαιρετικά μικρός. Τον επόμενο ενάμιση χρόνο, δηλαδή μέχρι το τέλος του 2023, θα πρέπει να αποσυρθούν όλες οι υφιστάμενες λιγνιτικές μονάδες, με την Πτολεμαΐδα 5 να παραμένει μέχρι το 2028 και μετά να αλλάζει καύσιμο, χωρίς να ξέρουμε, ούτε σήμερα, ποιο θα είναι αυτό. Το σχέδιο μετάβασης βρίσκεται ακόμη σε διαβούλευση και μάλιστα εν μέσω πανδημίας.

Οι άμεσες και έμμεσες δραστηριότητες και η οικονομία των περιοχών αυτών επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη ΔΕΗ. Η Δυτική Μακεδονία συγκεκριμένα βιώνει τα τελευταία χρόνια μια πρωτοφανή ύφεση, επιπρόσθετη της μεγάλης οικονομικής ύφεσης που βίωσε όλη η χώρα. Η μείωση της λιγνιτικής παραγωγής το 2015 στο 50% ήταν αρκετή για να προκαλέσει ύφεση 18% την τελευταία διετία.

Οι συνέπειες μιας βίαιης απολιγνιτοποίησης, χωρίς αναπτυξιακό σχέδιο για την επόμενη μέρα, θα δημιουργήσουν πολύ μεγάλα προβλήματα στις ήδη επιβαρυνμένες, λόγω της πανδημίας αλλά και των δραστηριοτήτων των τελευταίων 60 χρόνων, περιοχές.

Οι περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και της Αρκαδίας θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά, κυρίως με εθνικούς αλλά και με ευρωπαϊκούς πόρους.

Καταρχάς θα πρέπει να γίνει εκ νέου εκτίμηση της κατάστασης και αναθεώρηση του χρονοδιαγράμματος λόγω της πανδημίας και των επιπτώσεών της, ώστε η μετάβαση να είναι ομαλή και αντικειμενικά δίκαιη με βιώσιμο τρόπο, εκμεταλλευόμενοι το εθνικό μας καύσιμο και εξασφαλίζοντας την ευστάθεια του συστήματος. Αν υποκατασταθεί πλήρως ο λιγνίτης με εισαγόμενο φυσικό αέριο ελοχεύει ο κίνδυνος διαφοροποίησης και εδραίωσης του αερίου ως πρωτεύον καύσιμο του ενεργειακού μίγματος, με ότι αυτό συνεπάγεται σε όρους οικονομικούς, γεωπολιτικούς και ασφάλειας εφοδιασμού. Για του λόγου το αληθές, ήδη το 2019, το αέριο ήταν ο βασιλιάς του ηλεκτρικού συστήματος καταλαμβάνοντας το 42% της ηλεκτροπαραγωγής, σημειώνοντας μια πολύ σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2018.

Η κατασκευή τουλάχιστον μίας μονάδας φυσικού αερίου από τη ΔΕΗ στη δυτική Μακεδονία είναι επιβεβλημένη.

Η ενεργειακή μετάβαση πρέπει να έχει τον πολίτη στο επίκεντρο, και να εμπεδωθεί η ενεργειακή δημοκρατία.

Στη Γερμανία για παράδειγμα, το 42% της εγκατεστημένης ισχύος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ανήκει σε νοικοκυριά και αγρότες, ενώ μόνο το 5,4% ανήκει στις 4 μεγάλες ενεργειακές επιχειρήσεις της χώρας. Γιατί να μη μπορέσουμε να ακολουθήσουμε και εμείς μία τέτοια μετάβαση ενεργειακής δημοκρατίας στην πράξη; Με την Δυτική Μακεδονία να κρατάει τον ενεργειακό της ρόλο, να εξακολουθήσει να αποτελεί την ενεργειακή καρδιά της Ελλάδας, μέσα από την εκπαίδευση, τις επενδύσεις, την τεχνογνωσία. Αποτελεί το brand name της περιοχής, το οποίο η Πολιτεία οφείλει να διατηρήσει. Το Brand name κερδήθηκε με θυσίες, επιβάρυνση του περιβάλλοντος, εργατικά ατυχήματα για πάνω από 60 χρόνια.

Υπάρχουν δράσεις και λύσεις οι οποίες θα μπορούσαν να μετατρέψουν τις περιοχές αυτές στη silicon valley της Ελλάδας. Έτσι, θα ενισχυθούν τα πανεπιστήμια τα οποία θα προσφέρουν προγράμματα σπουδών εξειδικευμένα, πραγματοποιώντας το σχέδιο διασύνδεσης και συνεργασίας Πανεπιστημίων-εταιρειών. Η αρχή θα μπορούσε να γίνει με την παραγωγή πράσινου υδρογόνου, μέσω των φωτοβολταϊκών και των ηλιοθερμικών σταθμών στους χώρους των ορυχείων, ώστε σε βάθος 10-ετίας να γίνει η περιοχή πρωτοπόρος, σε τεχνογνωσία και σε εμπειρία στην παραγωγή πράσινου υδρογόνου.

Η κήρυξη των λιγνιτικών περιοχών ως ειδικές φορολογικές ζώνες με ειδικά φορολογικά κίνητρα στο πλαίσιο της Δίκαιης Μετάβασης θα αποτελέσει κίνητρο για εταιρείες να επενδύσουν και να δραστηριοποιηθούν στις περιοχές αυτές.

Εν κατακλείδι, χρειάζεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο, ώστε οι περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και της Αρκαδίας, αξιοποιώντας το ανταγωνιστικό πανεπιστήμιο τους, τον αγροτοδιατροφικό τομέα, τα logistics και τον εκσυγχρονισμό και μετασχηματισμό του ενεργειακού brand name, να διαμορφώσουν νέους δρόμους ανάπτυξης, υποστηριζόμενοι με συγκεκριμένες υποδομές και θεσμικές παρεμβάσεις.

*Στο σχέδιο Δίκαιης μετάβασης που βρίσκεται σε διαβούλευση δεν διατυπώνεται και δεν υποστηρίζεται **όραμα για ένα συνολικό μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου των λιγνιτικών περιοχών** και δεν υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για την **πρόκριση επενδύσεων με προστιθέμενη αξία** στις εξεταζόμενες περιοχές.*

Θα πρέπει να προωθηθεί ο σχεδιασμός και η κατασκευή **δημόσιων έργων υποδομών** τα οποία θα ενισχύσουν την προσέλκυση επενδύσεων (οδικές διασυνδέσεις, ενίσχυση και επανεργοποίηση του σιδηροδρομικού δικτύου).

Οι μόνες σίγουρες επενδύσεις είναι οι μεγάλες φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις των ΔΕΗ και ΕΛΠΕ ο οποίες θα εγκατασταθούν σε μεγάλα τμήματα απαλλοτριωμένων και αποκατεστημένων εκτάσεων των λιγνιτωρυχείων, αποκλείοντας άλλες χρήσεις που θα είχαν ενδεχομένως μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και ως προς την οικονομική διαφοροποίηση και ως προς την εργασία

Οι ενεργειακές κοινότητες, που θα μπορούσαν να δώσουν τοπικό όφελος, λύση στην ενεργειακή φτώχεια, απουσιάζουν από το master plan.

Οι εναλλακτικές καλλιέργειες, με απόδοση εκτάσεων σε τοπικούς παραγωγούς, σε ενίσχυση τοπικών καλλιεργειών ή σε ενεργειακές καλλιέργειες, με την εκμετάλλευση των Τηλεθερμάνσεων και δημιουργία πρότυπων θερμοκηπίων.